

Természeti
értékeink Tápiógyörgyén

– Madarak a ház körül –

Madarak a ház körül

Településünk nem csak nekünk, embereknek jelent lakóhelyet, számos madár alkalmazkodott a közelségünkhöz. Megismerésükhöz és az őket segítő praktikákba nyújt betekintést ez a kis füzet.

Élőhelyek és lehetőségek sokfélesége

A települési madárvédelem nagyszerűsége éppen abban rejlik, hogy kis helyen, már egy erkélyen vagy az ablakban is sokféle módszert alkalmazhatunk, és akár 10-15 fajt is megfigyelhetünk.

Miért és mire jó a települési madárvédelem?

A települési madárvédelem legalább annyira szól az emberről, mint az állatokról, hiszen a madarak megfigyelése – különösen, ha ezek a közelünkbe csalogathatók – nagyszerű élmény.

széncinege

Mennyire kell érteni a madarakhoz?

A ház körüli madárvédelem nagy előnye, hogy nem kell hozzá nagy felkészültség. A könyvesboltokban beszerezhető alapvető kertészeti és madárvédelmi munkák mellett segítséget nyújtanak a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) honlapjának (www.mme.hu) a Napi madárvédelem oldalai, ahol akár a Madárbarát kert programba is bekapcsolódhatunk és madárvédelmi eszközöket is vásárolhatunk. Tápiógyörgyén a Tájházban kis élőhely modelleken számos madár is megfigyelhető, megismerhető. A felismerésüket játékos feladatlapok is segítik. A horgásztonál található madármegfigyelő toronyból és a pallósr kis házikójából a vízimadarak közelről is megfigyelhetők.

házi rozsdafarkú

2

3

pihenő házi veréb

itató szélén álló fekete rigó

A ház körüli madárvédelem eszközei

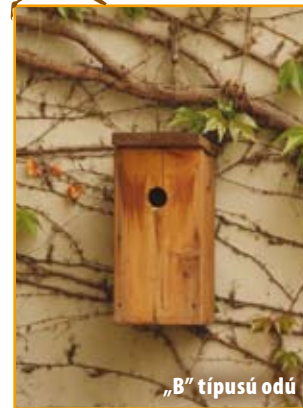
Sövények, bokrok, fák

Az ágak között a madarak pihenni és fészkelni tudnak, a lombzat elrejtí öket a ragadozók elől és véd az időjárás szélsőségei ellen, a vastagabb törzsű fák odvaiban az odúköltők nevelhetik fiókáikat. Sok növényfaj (borostyán, vadszőlő, tűztövis, olajfa) termése akár egész télen táplálékot jelent a madaraknak. Településünkön a kastély ősi fái, bokrosai nyújtanak legjobb helyet a madarak számára.

Mesterséges költőodúk

Ahol nincsenek vastagabb, odúkészítésre alkalmas fák, onnan hosszú évekre-évtizedekre eltűnhetnek az odúköltők. Ilyen helyeken alkalmazhatjuk a különböző típusú, 2-3 m magasra kihelyezendő mesterséges deszkaodúkat. Az „A-B” és „D” típusú odúk kerek röpnílása 28–200 mm átmérő között változik, és a cinegétől a nagyobb testű seregélyeken át a macskabagoly méretű madaraknak kínál fészkelőhelyet. A félig nyitott előlapú „C” odúkat az eresz alá, ablak-, tornác- és erkélybeugrókba helyezhetjük ki a résekben költő fajok számára. Az odúkat az első költést követően és ősszel ki kell takarítani, a fészekanyagot el kell távolítani belőlük! A mesterséges odúk és a madárvédelem eszközei megtekinthetők a Fülemlüle tanösvényen.

4

5

Itatás és porfürdő

Az egyik leghasznosabb madárvédelmi eszköz a különböző alakú, legalább 40-50 cm átmérőjű vagy szélességű, kb. 7 cm mély műanyag virágálatét, amit vízzel feltöltve itatónak, finom homokkal feltöltve porfürdőnek használhatunk. A két módszert egymás mellett, egész évben használjuk. A tálcákat a talajra, de akár ablakpárkányra is kihelyezhetjük. A vizet lehetőleg naponta cseréljük, télen legalább napi egy alkalommal szedjük ki az itatóból a jeget, hogy a helyére langyos vizet tölthessünk.

6

balkáni gerle az itatón

porfürdőző házi verebek

Téli etetés

Az első fagyok megjelenésétől ezek megszűnéséig, nagyjából november végétől március közepéig végezzük. Három fő etetőanyag-típust használhatunk: a talajra vagy különböző etetőtípusokba szórható fekete napraforgóból és apró magvakból álló keveréket; a függesztve kihelyezhető cinkegolyót és a bokor- és faág csonkokra szúrt almát. Soha ne adjunk az etetőre járó énekesmadaroknak kenyeret, kenyérmorzsat, péksüteményt, mert ez bélyugyulladás okozhat (a vízimadaraknál ez a veszély nem áll fent).

házi veréb és széncinege az etetón

almát csipegető fenyőrigó

7

házi verebek a kerti itatón

kék cinege

Fogyatkozó fecskéink védelme

A néhány évtizede még gyakori füsti- és molnárfecske állománya ma már egyre inkább fogyatkozik, ezért fontos, hogy az ő védelmükkel is egyre többen foglalkozunk.

Fecskepelenka

A fecskék elüldözése, a fészkek leverése mögött a költésükkel együtt járó ürülékptotyogás áll. Pedig ez egyszerűen megszüntethető, ha a fészkek alá 30×20 cm-es deszka, műanyag vagy fémlapot – fecskepelenkát – szerelünk, melynek köszönhetően az erkélyek, ablakpárkányok, utcák mindenki megelégedésére tiszták maradnak és a madarak senkit nem zavarnak. A fecskepelenkákat általában legelő a költési időszak, szeptember végén letakarítani.

fecskefészkek és fecskepelenka

Sárgyűjtő helyek

A füsti és molnárfecskek életét egyre inkább megnehezíti, hogy a gyakori aszályok és a lakott területek beépítettsége miatt a fészkeképítéshez egyre kevésbé találunk nedves földet. Ezt a hiányt pótolhatjuk mesterséges sárgyűjtő helyek kialakításával. A legegyszerűbb, ha kisebb forgalmú mellékutak padkájának, udvarok földes talajának egy-két négyzetméteres szakaszát jól belocsoljuk és folyamatosan nedvesen tartjuk. Gyepes területen először távolítsuk el a fűvet, majd ássunk egy ásónyomnyi mély gödröt, ezt béleljük ki műanyag fóliával, lapátoljuk vissza a gallyaktól megtisztított földet, végül bőven adagolt vízzel iszapoljuk be. Ablakpárkányra, tornáczra, erkélyre, kertbe kihelyezhető mobil sárgyűjtőt is készíthetünk, ha nagyobb műanyag virágálatét tálcába szórt földet nedvesítünk meg. Ennek a mobil eszköznek nagy előnye, hogy gyorsan elkészíthető, bármikor és bárhova áthelyezhető.

utcai sárgyűjtő hely

8

fecskepelenka

9

sárgyűjtő hely az ablakpárkányon

Műfészkek

Égetett cserép anyagú mesterséges fészkek kihelyezésével is segíthetjük a fecskék költését. Ezeket szeggel vagy dübellel és csavarral helyezhetjük ki, és akár lemeszelhetjük, a fal színére is színezhetjük.

Mesterséges molnárfecske telepek

Ahol a fecskék fészkeit különböző eszközökkel távol kell tartani az épülettől, alkalmazható a lábakon álló mesterséges molnárfecske telep, amin akár több tucat pár is fészkelhet. Egy-egy ilyen telep életének megfigyelése az eszközt ideális turizmus- és oktatásfejlesztési eszközzé is teszi.

füsti fecske

Odúköltők

Az idősebb fák odúi, üregei több madárnak is fészkelőhelyet biztosítanak. A leggyakoribb odúköltő a „B” típusú odúval megtelepíthető széncinege, a házi és a mezei veréb. Utóbbi két faj védelmét segíti a veréblakótelep-odú. Szintén közös fészkelőnek számít az „A” típusú odú költőfaja a kék cinege, de előfordul, hogy barátcinege költözik bele. A ritkább fajok közé tartozik a nyaktekercs és a csuszka, ezek szintén „B” odúval csalogathatók a kertbe. A „D” odúk lakói a seregélyek, a „C” odúk a házi rozsdafarkú és a barázdabillegető.

odúból kiröppető széncinege

füsti fecske fiókák a fészekben

„C” típusú odú

A sűrű növényzet lakói

A településen élő madarak többsége a növényzetben fészkel, ezeket a fajokat mesterséges eszközökkel nem, csakis fák és bokrok ültetésével, a természetközeli élőhelyek megtartásával tudjuk segíteni. Még a nagyvárosokban is nagy számban előforduló tipikus bokorlakó a feketerigó. Fészkeit a hasonló életmódú madarakhoz hasonlóan fák és bokrok ágaira, az épületek falára fel-futó borostyán és vadszőlő közé, alkalmanként ereszcatorna-könyök mögé vagy a falat díszítő párkányzatra építi. Évente kétszer költ, alkalmanként 4-5 fiókát nevel. A fiatalok a teljes röpképesség elérése előtt elhagyják a fészket, és a környék sűrű növényzetében elrejtőzve hívják magukhoz az etető szülőket.

12

szürke légykapó

A sűrű bokrok, sövények számos más fajnak is fészkelőhelyet jelentenek, közülük leggyakoribb a barátposzáta, a kis poszáta és a fülemüle, valamint a fa- és rózserakásokban, meredek árokpartok üregeiben is költő vörösbegy és ökörszem. Ezek a legszebb énekhangú madarak is egyben. A fák magasabb ágainak gyakori költő fajai a magevők: a tengelic, a meggyvágó és az erdei pinty; a nagyobb testű fajokat képviseli a hevenyészett, szó szerint csak néhány tucat keresztbe helyezett ágból fészket építő balkáni gerle és az örvös galamb.

meggyvágó fióka

13

fekete rigó fióka a kertben

vörösbegy az itatón

Különleges fészkelésű madarak

Magyarországon a fehér gólyák szinte kizárólag a települési villanyoszlopokon, kéményeken költenek, az ő védelmük legfontosabb eszköze az áramütést megakadályozó, fészekmagasító gólyakosár. Tápiógyörgyén nyolc gólyafészek található, ezek megfigyelése, felderítése jó kis családi program. A fészkek tanulmányozása közben a település látnivalói is megismerhetők. A hátlapon található térkép segít a felfedezésben.

A templomtornyok sötét nyugalomát kedvelő gyöngybaglyok akár a lezárt toronysüvegekben is megtarthatók költőláda felszerelésével.

A györgyei templomtorny gyöngybagolycsaládja nyári esteiken figyelhető meg, amint a kisbaglyok kiülnek a torony párkányára.

erdei fülesbagoly

fehér gólya fiókák a fészekben

Kedves Érdeklődő!

Ha a városi élet monoton gépzúgása elől menekül, vagy csak egy tartalmas, élményekkel teli kikapcsolódásra vágyik, akkor Tápiógyörgye a legjobb választás. Ez a falucska nemcsak növény- és állatvilágával, de izgalmas túraajánlataival, a falusi porták rejtelmes világával is várja az érdeklődőket.

A tanösvényekről, a túrákról és egyéb kirándulási lehetőségekről tájékozódhat a tapiogyorgye.hu, illetve a patkosstudio.hu oldalakon.

A füzet megjelenését a Nemzeti Civil Alapprogram támogatta.

Kiadja a Gyurgyalag Természetvédelmi és Környezetvédelmi Közhasznú Egyesület – Tápiógyörgye

Szöveg és fotó: Orbán Zoltán és Patkós Gábor

A kiadvány a Patkós stúdió gondozásában jelent meg 2010-ben.
www.patkosstudio.hu

Tanösvények és bemutatóhelyek Tápiógyörgyén

- 1 Falumúzeum Tájház
- 2 Madármegfigyelő torony
- 3 Pallósor a nádasban
- - - Fülemlüle tanösvény
- - - "Kelepelő" túra - gólyafészkek
- - - Bibic tanösvény
- Gólyafészkek

